

Catalunya: energia i sobirania

written by Pep Puig i Boix | 1 d'octubre de 2023

Per enraonar d'energia i sobirania abans de res hem de dir què entenem per sobirania i com es relaciona amb l'energia que la societat fa servir per proveir-se de serveis. El concepte de sobirania fa referència a l'exercici de l'autoritat en un cert territori. Aquesta autoritat recau en el poble, encara que la gent no en fa un exercici directe, sinó que, a vegades, delega aquest poder en els seus representants. Aleshores, la sobirania s'exerceix per mitjà d'una delegació. Sobirania significa independència, és a dir, un poder amb competència total.

En aquest sentit, la sobirania energètica rau en la capacitat de les persones i de la comunitat de decidir com es volen relacionar amb l'energia que necessiten per a la reproducció de la vida social. De la producció a l'ús, passant per la distribució i el finançament.

Fem una ullada, doncs, al nivell de sobirania energètica que té Catalunya. El sistema energètic avui vigent a Catalunya, heretat del franquisme i mantingut d'ençà de l'anomenada transició espanyola, té una dependència forana forta, atès que importa el 95% de l'energia primària que entra al sistema (2019), bàsicament materials combustibles, però també materials fissionables. Això representa una sangonera de diners que surten de Catalunya, any rere any, i empobreixen el país.

Però, a més, és un sistema energètic molt malbaratador: té una eficiència molt baixa en la transformació de l'energia primària en energia final –gairebé un 40% de l'energia primària que entra al sistema es malbarata en la transformació en energia final disponible per a l'ús. I, per acabar-ho

d'adobar, la participació de les energies renovables en l'energia final disponible per a l'ús és molt baixa (un 8% l'any 2019). I en electricitat, que és un 21% de l'energia final, tan sols un 16% és generat amb energies renovables.

Resumint, avui Catalunya ni és sobirana respecte de les fonts d'energia, ni ho és respecte de les tecnologies de generació. En general, tot sistema energètic està compost per dues famílies de tecnologies: tecnologies de generació i tecnologies d'ús final. Respecte de les tecnologies d'ús final, la població ha fet una apropiació social de moltes tecnologies que es fan servir en la vida quotidiana. Pel que fa a les tecnologies de generació, les que afecten a generar amb fonts renovables permeten que la societat en faci una apropiació social, cosa que no permeten les tecnologies per generar amb no renovables: centrals tèrmiques i nuclears.

I com s'ha arribat a aquesta situació?

Avui solament disposem de les dades del balanç energètic de Catalunya corresponents a l'any 2019, cosa que posa en evidència que avui, a Catalunya, ni tan sols es porten al dia les estadístiques de l'energia, ja que el darrer balanç energètic del país correspon al de l'any 2019, quan estem a la recta final de l'any 2023. Això mostra la deixadesa i la poca preocupació de l'administració autonòmica pel que fa a l'energia i al seu proveïment. És clar que som hereus d'una situació en la qual era dominant la mentalitat que ja hi havia empreses que ens proveïen d'energia i que no calia preocupar-se'n i es menystenien les energies renovables.

El sistema d'energia que ens va llegar del franquisme es basava en fonts d'energia brutes i no renovables, era poc eficient, centralitzat, vulnerable i dominat per un molt reduït nombre de grans corporacions (monopolis territorials), en el marc d'una societat que depenia, cada vegada més, de l'energia per funcionar i on s'havia instaurat un gran analfabetisme energètic. De tot plegat, en va resultar una

societat totalment despreocupada de l'energia, fins que les anomenades crisis del petroli (1973 i 1979), feren que comencés una naixent preocupació i interès social per les, aleshores, anomenades energies alternatives, que no eren altres que les fonts d'energia que la humanitat sempre havia emprat, abans que la fessin addicta a cremar materials fòssils per disposar d'energia.

Durant una pila d'anys, es va considerar a les persones com 'abonades' a les empreses que proveïen energia, fins que la UE va decidir la desregulació dels mercats monopolístics de l'energia (any 1997) en què dominaven les empreses verticalment integrades que operaven en tota la cadena de valor del mercat (generació, transport, distribució i comercialització). Amb la *Ley del sector eléctrico 54/97*, es va trencar la integració vertical dels monopolis territorials elèctrics, liberalitzant-se la generació i la comercialització, mentre les activitats de transport i la distribució continuaven en règim de monopoli. I les persones van deixar de ser 'abonades' als monopolis territorials per passar a ser clients usuaris d'energia en un mercat en competència regulada, on començaren a operar empreses estrictament comercialitzadores. I, es donava carta d'identitat a la generació independent d'energia, especialment d'energies renovables (el van anomenar *Regimen especial de generación de electricidad*, per diferenciar-lo del anomenat *Regimen ordinario*).

Des d'aleshores, el sistema de generació d'energia a l'Estat espanyol ha anat evolucionant cap a la generació d'energia a partir de fonts renovables (primer l'eòlica i més recentment la solar fotovoltaica), donat que l'Estat espanyol anava adoptant, de forma mecànica i amb freqüents contradiccions, les polítiques europees de promoció de les renovables.

A data de 1r de gener de 2023, la potència i la generació renovable era:

España	MW	GWh/any 2022
Eòlica	29.799	61.176
Solar fotovoltaica	18.744	27,867,7
Solar termoelèctrica	2.304	4.125

Mentre que a Catalunya era, també a data de 1r de gener de 2023:

Catalunya	MW	GWh/any 2022
Eòlica	1.369	2.455
Solar fotovoltaica	466,6	415
Solar termoelèctrica	22,5	68

En les lleis, reials decrets i decrets sobre energia que l'Estat espanyol ha anat adoptant, Catalunya solament té competències d'autorització de projectes de fins a 40 MW de potència instal·lada. Per potències superiors, qui autoritza avui és el *MITECO – Ministerio de Transición Ecológica y Reto Demográfico*.

La història de la legislació sobre renovables que el Parlament i el Govern de Catalunya ha anat adoptant és ben poc atrevida i gens ambiciosa. Ja l'any 1981, Catalunya es va dotar d'un Llibre Blanc de l'Energia, i diferents governs han anat adoptant Plans d'Energia que, tot sigui dit, mai han assolit els objectius que s'anaven fixant.

El Pla d'Energia de Catalunya 2006-2015, aprovat pel Govern l'octubre de 2005, en l'escenari IER-Intensiu en Energies Renovables tenia els següents objectius:

Font d'energia	Objectiu any 2015
Energia solar tèrmica	1.250.000 m2
Energia solar FV	100 MW
Energia solar termoelèctrica	50 MW

Energia eòlica	3.500 MW
Biogàs	120,2 MW

El Pla d'Energia i Canvi Climàtic de Catalunya 2012-2020, aprovat pel Govern l'octubre de 2010, preveia una reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle en un 20% per l'any 2020 en relació amb l'any 1990. Per tal d'aconseguir aquest objectiu, també es fixaven uns objectius associats: 1) reduir en un 20% el consum d'energia l'any 2020 respecte de l'escenari tendencial, 2) assolir la participació de les energies renovables en el consum brut d'energia final en un 20% l'any 2020, i 3) augmentar la participació de les energies renovables en el consum energètic del sector transport fins al 10% l'any 2020.

El 31 de gener de 2017, el Govern presentava el document de bases per a constituir el Pacte Nacional per a la transició energètica de Catalunya i el trametia al Parlament. El pacte fixava dos horitzons. En l'Horitzó 2030 proposava: 1) assolir que l'any 2030 un 27% del consum brut d'energia final sigui renovable i que un 50% de l'energia elèctrica sigui d'origen renovable, 2) Millorar en un 30% l'eficiència energètica a Catalunya l'any 2030 en comparació amb les projeccions de futur del consum d'energia tenint en compte els criteris de la Unió Europea vigents i 3) reduir el 40% les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle relacionades amb el cycle energètic a Catalunya l'any 2030 en relació a les emissions de l'any 1990. En l'Horitzó 2050 proposava assolir un model basat cent per cent en les energies renovables desitjablement a l'horitzó 2050, si és possible tècnicament, mediambientalment i econòmicament.

El 27 de juliol de 2017 el Parlament de Catalunya aprovava, quasi unànimement, la Llei 16/2017 del 1r d'agost, del canvi climàtic, amb la finalitat de "Contribuir a la transició cap a una societat en què el consum de combustibles fòssils tendeixi a ésser nul, amb un sistema energètic descentralitzat i amb energies cent per cent renovables, fonamentalment de

proximitat, amb l'objectiu d'aconseguir un model econòmic i energètic no dependent dels combustibles fòssils ni nuclears".

Malgrat els Plans, el Pacte, la Llei i els successius Decrets (Decret 174/2002, d'11 de juny; Decret 147/2009, de 22 de setembre) i Decrets Llei (Decret Llei 16/2019, de 26 de novembre; Decret Llei 24/2021, de 26 d'octubre), Catalunya continua a la cua d'Europa pel que fa a les energies renovables i en el compliment dels objectius europeus.